

25.26x32.79	1	עמוד 18	אתנחתא - השבועון לציבור הדתי - אתנחתא	27/10/2022	83643324-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

העבודה כבר לא חיינו

אניברסלית בסיסית, כלומר קצבה שתחלק המדינה לכל אזרחיה. זה רעיון שכבר קיים באופן חלקי בקצבאות הביטוח הלאומי ובתשלומי רווחה שונים, אולי אפילו בדמי האבטלה הנדיבים יחסית, ואפילו מענקי הקורונה הם מעין קדימון לקצבאות כאלה. במקום כסף מזומן אפשר לתת למתפרנס שאינו עובד סל של שירותים וזכויות שהיו מקבילים לכסף. במקביל, מי שיתרום לחברה - משהו בסגנון השירות הלאומי אבל באופן שאינו מוגבל בזמן ובגיל ויכלול מבוגרים ואף קשישים - יקבל משכורת מהמדינה. התרומה לחברה יכולה להתחיל בליווי קשישים וחולים ופגועי גוף ונפש, או באינסוף מיזמים שהציבור צריך אותם. במסגרת זו אפשר יהיה להתייחס אל לומדי התורה כמי שממלאים את תפקידם בחברה בצורה שלמה, וכך פעילותם כלומדי תורה תמומן על ידי הציבור לכתחילה.

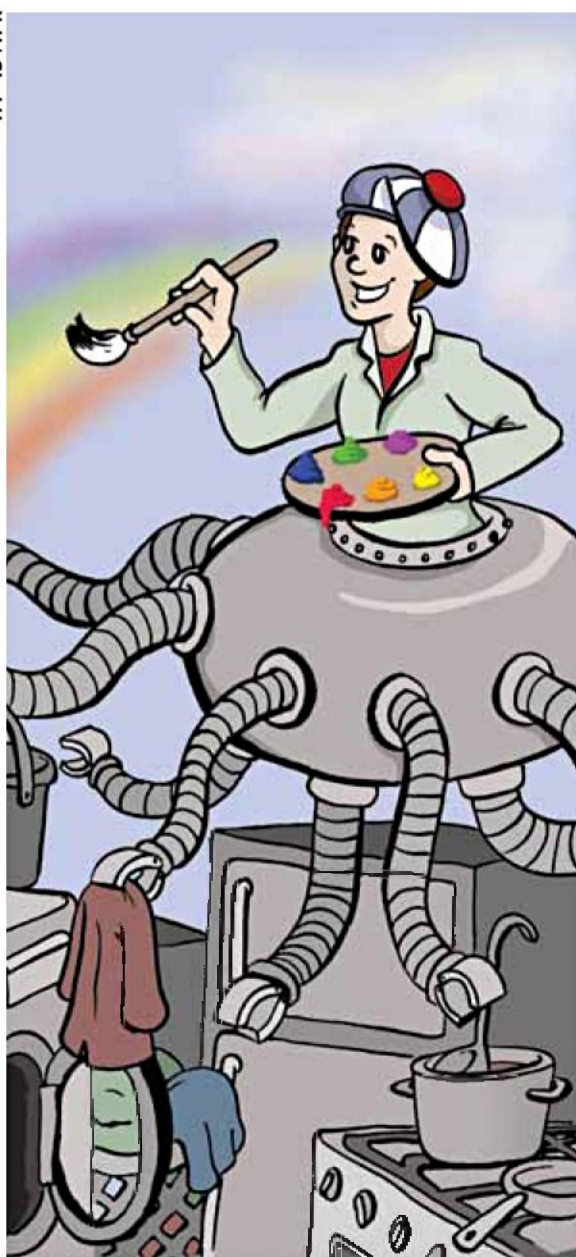
לעבוד רק במה שאוהבים. לאחרונה שוחחנו כמה חברות על שחיקה ועל מאזן הנאה-הכנסה בעבודה. כל אחת שלפה מהכובע או מהמטפחת משאלה, איזה ג'וק שמנקה לה כבר שנים. אחת רוצה מאוד להדריך טיולים, השנייה להקים מדרשה לבנות, השלישית לעבוד בנגרות. אבל כל אחת מחשבת את הפז"ם ואת מאזן ההכנסה אל מול המשאלה - ומקבלת משוואה שלילית. אני חושבת שאין בת חורין אלא מי שמחליטה ללכת עם הלב. ואם לא בגילנו, אימתי? או שחתי להן מהי עמדת בנושא, כאחת שפוזלת לעבר עיסוק עתידי בליצנות רפואית במבטא צרפתי, או אולי הקמת תיאטרון פלייבק לנשים מאותגרות בתחום הפוריות.

אני חושבת שאנחנו חיים בתקופה שבה מותר לומר שאדם עובד במה שהוא אוהב לעשות ולא במה שהוא חייב לעשות. גם בתחום זה אני חשה את פעמי הגאולה. אנחנו חווים בעוצמה פחותה את קללת חווה "בעצב תלדי בנים" בזכות ההרדמה האפידורלית (למרות שנשאר עוד המון מקום לצער גידול בנים), ואת קללת האדם "בזעת אפיך תאכל לחם" בסגנון לייט. הכוונה היא למציאות שאיננה הישרדותית כי אם לכתחילית. לא עוד "העבודה היא חיינו". אפשר להפחית ממכסת העבודה, אפשר להגמיש את השעות ואת המיקום הגאוגרפי, ואפשר לנוע בחופשיות מתחום לתחום על פי נטיות הנפש. אנחנו נוטים לראות בתופעה הרווחת הזאת אצל צעירים חוסר מחויבות וחוסר יציבות, אבל אני חושבת שזה פשוט דיוק בשאלה מה העיקר ומה הטפל בחיים. העיקר הוא שמה שהאדם יעשה - הוא יעשה בהתלהבות ובתשוקה. הטכנולוגיה בשירות הנפש.

טכנולוגיה בדרך למשיח. כשהייתי קטנה היו הוריי מפזמים לנו בהומור את השיר הבא של נתן אלתרמן: "אם אין לי את מה שאני אוהב, אני אוהב את מה שיש. אומנם זה קצת לא נוח כך בלב, אך מה יועיל אם אתעקש. כי מה שאין לי מעולם לא בא לי, ומה שיש לי - הלוואי ולא היה לי. כי מה שאין - זה מלא חן. אבל זה אין". הגיע הזמן להיגאל מהחשיבה הדטרמיניסטית הזאת.

כתוב על ימות המשיח שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, שנאמר "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". עם התחזית התעסוקתית שבה הטכנולוגיה משרתת את צורכי הנפש שלנו, דומה כי החזון הזה הולך ומתגשם. ●

איור: עדי דוד

כיום אפשר להפחית ממכסת העבודה, אפשר להגמיש את השעות ואת המיקום

הגאוגרפי, ואפשר לנוע בחופשיות מתחום לתחום על פי נטיות הנפש. אנו נוטים לראות בתופעה הרווחת הזאת אצל צעירים חוסר מחויבות וחוסר יציבות, אבל אני חושבת שזה פשוט דיוק בשאלה מה העיקר ומה הטפל בחיים. העיקר הוא שמה שהאדם יעשה - הוא יעשה בהתלהבות ובתשוקה

התחזית של הרצל. יש אנשים עם ראייה רחבה שחוזים למרחוק. כזה היה בנימין זאב הרצל, שפרט לכך שחזה את המדינה היהודית, היה גם סופר ומחזאי מוכשר. 'סולון בלידיה', אחד הסיפורים הקצרים היפהפיים שלו, נכתב בהשראת אגדת עם יוונית שעל פיה סולון, הפילוסוף הגדול, ציווה להמית ברעל אדם שגילה דרך להפוך עפר לחיטה. הוא חשש שהמצאה הזאת תפרק את החברה ותמיט אסון על המדינה כולה, מפני שכאשר הפרנסה מובטחת גם בלי עבודה ומאמץ החברה יוצאת מאיפוס ואנשים מחפשים את הרע שסביבם. הצעתו התקבלה והוחלט שעדיפה טרגדיה פרטית מאשר טרגדיה לאומית.

רובוטים במקום בני אדם. השבוע השתתפתי בוועידה הכלכלית של 'בשבוע', וזה הביא אותי להתעניין בתחום המרתק הזה. אומנם הוזמנתי לדבר בתחום כלכלת הבריאות בנושאים של פריון, אבל התוודעתי לעולם שלם שלא הכרתי. בספר 'עולם בלי עבודה' כותב הכלכלן ואיש הרוח האנגלי פרופסור דניאל סוסקינד כך: "הרובוטים והאלגוריתמים משוכללים היום כל כך, עד שבקרוב לא יהיה צורך בעמלו של חלק גדול מהאוכלוסייה. בגלל השינויים מרחיקי הלכת האלה פשוט לא תהיה עבודה לכולם". לא מדובר בבעיה כלכלית, כי הרובוטים והמכשירים מכווני הבינה המלאכותית דווקא יביאו את המושק בארצות המפותחות לצמיחה שלא הייתה כמוה. מדובר בעיקר בבעיה חברתית, של אנשים שיחפשו עבודה שהוכשרו לה ולא ישיגו עבודה כזו, ויצטרכו לחיות תקופות ארוכות בלי תעסוקה. זה לא יהיה טוב - לא חברתית, לא בריאותית, לא משפחתית ולא לאומית.

למען האמת, מהרגע שבו התחילה הצמיחה הכלכלית המודרנית, לפני 300 שנה בערך, הייתה חרדה גלויה ונסתרת מפני הטכנולוגיה החדשה. למרות זאת, בדרך כלל היא גרמה לגידול בביקוש לעבודות מסוג חדש, כך שהאיוון נשמר. ואולם, בעתיד היכולות של המערכות והמכונות החדשות שלנו ילכו וישתפרו, והן תהיינה מסוגלות לבצע יותר ויותר משימות ופעולות שבעבר חשבנו שרק בני אדם מסוגלים לעשותן, כך שרבים לא יוכלו למצוא עבודה בכלכלה המתפתחת. למשל, לאחרונה הפגישה אותי בתי הקטנה עם מסך מגע שמקבל את ההזמנה מהסועדים במסעדה במקום עובדים בדלפק. אין לי ספק שיש עובדים שמצאו את עצמם מפוטרים בעקבות המסכים הללו. ויש דוגמאות למכביר של טכנולוגיות שאוטוטו נכנסות למשק - מוניות בלי נהג, טרקטורים אוטונומיים שיעבדו את השדות ללא הפסקה, רובוטים שיחליפו פועלי בניין, סופרמרקטים ענקיים שיופעל על ידי עשרה עובדים בלבד; אלה הם תיאורי עתיד שכבר קיימים בעולם.

לא חייבים לעבוד כדי להתפרנס. בדור הבא יותר ויותר אנשים יגלו שהם לא מסוגלים לתרום כלכלית לחברה כפי שקיוו. הם ייפלטו ממעגל העבודה או יצטרכו לעבור הסבה למקצועות של טכנולוגיה עילית. חלקם יתרומו בתחומים שבהם אין רווח כלכלי ישיר. והאמת היא שיש מקום לשאול שאלה קיומית: מי אמר שהעבודה צריכה להיות מרכז החיים שלנו? אפשר לנסות לבנות חברה שבה חלק מהאזרחים יקבלו את הכנסתם שלא כתמורה לעבודה אלא ממקורות ציבוריים, בלי לפגוע בתחושת המשמעות והייעוד שלהם.

המונח UBI הוא מושג בכלכלה המודרנית שפירושו הכנסה